

Arne Andersson Stamnes måler inn funn fra gravrøysa på Halsstein. Foto Ingrid Ystgaard

Gravrøys på

av INGRID YSTGAARD

I en røys på høyeste punkt på bygdeborgen Halsstein, ble det blant annet funnet klinknagler. Undersøkelsen av røysa bekreftet at dette var en grav. Innenfor en ring av steiner lå et lag trekull med konsentrasjoner av brente bein, antagelig restene av selve likbålet.

Steinrøysa var tidligere registrert som «mulig gravrøys». Røysa ble plyndret en gang før moderne tid. Stein og jord ble kasta ut fra røysas sentrum, og store steiner som var en del av gravkammeret og den indre strukturen i røysa kom til syne. I moderne tid har folk i området funnet ut at dette stedet var et fint turmål, med vid utsikt over Halsstein og området rundt. I den ødelagte røysa har de funnet fine steiner å sitte på, og så har de brent bål i sentrum av røysa. For å unngå at røysa ble mer ødelagt og at mer informasjon gikk tapt, bestemte Vitenskapsmuseet at røysa skulle undersøkes arkeologisk før den ble rekonstruert slik den så ut før den ble plyndret.

Vi kjenner til flere eksempler på gravrøysen innenfor murene på bygdeborgen, men det er ikke vanlig. I Trøndelag vet vi om to bygdeborgere med gravrøys: bygdeborgen på Ålberg på Sandvollan i Inderøy i

tillegg til Halsstein i Levanger. Fram til 2011 var det ikke undersøkt noen gravrøys inne på en bygdeborg her i landet.

KLINKNAGLER

Da undersøkelsen startet, så røysa svært ødelagt ut. Vi fjernet torva over hele røysa. I sentrum av røysa grov vi ut moderne bålmasse i et 20 cm tykt lag. Etter at røysa var rensset fram og dokumentert, startet utgravningen. Vi hadde med oss metalldetektor, og ved hjelp av den fant vi raskt den første klinknaglen. Den lå svært grunt, i masse som trolig er kasta ut fra sentrum av grava. Etter hvert kom det fram flere klinknagler, noen i utkastet masse, og andre i selve fyllmassen i gravrøysa. Til sammen dukket det opp ca. 25 klinknagler. Etter å ha fjernet det øverste laget med stein og jord, kom det fram en nydelig, indre gravmarkering i form av en ring av steiner. Under og innenfor denne ringen fant vi sterkt varmepåvirket jord med trekull. I et parti sørøst i det varmepåvirkede laget fantes det konsentrasjoner av brente bein, trolig fra menneske. Vi fant også klinknagler. Dette laget er sannsynligvis restene av selve likbålet, som må ha stått akkurat her.

Foto fra fototårn viser en indre steinring som kom fram etter at vi hadde fjerna det øverste laget med stein i røysa. Den store steinblokka i sentrum kan ha vært en del av et gravkammer. Foto Jurgen Wegter

byggdeborg

BÅT I GRAV?

Hva stammer klinknaglene fra? Klinknagler av den størrelsen og utformingen som naglene på Halsstein hadde stammer som oftest fra båt. Det er diskutert om de kan stamme fra andre ting som for eksempel kister, vogner eller sleder, men disse alternativene er lite sannsynlige. Men så få som 25 klinknagler kan jo ikke representere en hel båt? Vi vet at grava på Halsstein er plyndret. Mye av massen fra gravas sentrum, og trolig det meste av gjenstandene som var samlet i kammeret i gravas sentrum, er kastet ut fra røysa og har sannsynligvis gått til grunne. Det kan også tenkes at det ikke var med en hel båt på likbålet, men at deler av en båt ble tatt med som en representasjon.

Båt i grav representert ved klinknagler er generelt et yngre jernalders fenomen. Derfor ser det foreløpig ut til at grava på Halsstein ble anlagt etter 600 e.Kr., det vil si etter at bruken av byggdeborgen som festningsverk og bosted opphørte. Grava på Halsstein kan være et eksempel på at folk i Frol i yngre jernalder hadde en historisk bevissthet om Halsstein. Selv om den hadde gått ut av bruk, visste de trolig godt

hva den hadde vært og hvilken rolle den hadde spilt bare noen hundre år tidligere.

Vi kjenner flere eksempler på at man har lagt graver ved eller direkte oppå eldre gravmonumenter i vikingtid. I mange tilfeller gjelder dette graver fra romertid. Med en sterk muntlig tradisjon og sterk vekt på slektskapsforhold og genealogier, skal en ikke se bort fra at folk i yngre jernalder hadde kjennskap til hvem det var som lå begravd i flere av gravhaugene fra yngre romertid. Ved å gravlegge en død person på Halsstein, kan den gjenlevende familien ha lagt bånd både på ruinen Halsstein og på tilknytningen til familien som levde og kjempet der i yngre romertid og folkevandringstid. Foreløpig er det ikke kommet dateringsresultater fra gravrøysa, men de vil kunne bekrefte eller avkrefte det bildet som er skissert her.

Forfatter

Ingrid Ystgaard er stipendiat ved Seksjon for arkeologi og kulturhistorie ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.